

ELEMENTI STRANE KULTURE U NASTAVI STRANIH JEZIKA

Danas više nema sumnje da je cilj koji smo sebi postavili u nastavi stranih jezika komuniciranje na tom jeziku. Isto tako svjesni smo činjenice da je komuniciranje na nekom jeziku donekle otežano ako se ne poznaju elementi kulture i civilizacije naroda koji govore tim jezikom. Ovisno o namjeni nekog tečaja stranog jezika (o programu), obrađivat će se različiti aspekti kulture i civilizacije u za to potrebnom opsegu.

Postoji poseban pristup tom problemu u općeobrazovnoj nastavi. Elementi kulture i civilizacije uvodit će se postupno, što ovisi o dobi učenika i potrebama koje oni mogu imati na tom planu. Ono što se događa laiku kad sluša stručnjaka iz nekog njemu nepoznatog područja na materinskom jeziku, tj. da ga ne razumije ili ga razumije pogrešno ili samo djelomično, dogodit će se i trinaestogodišnjaku ako mu predočavamo sadržaje kojima još nije dorastao. U stručnom jeziku, a tu poglavito mislimo na tehničke struke, ta je razlika u kulturama mnogo manja, naročito za specifičan slučaj koji imamo u našoj sredini.

Zadnjih je godina u našoj stručnoj periodici izašlo više napisa o ulozi kulture i civilizacije prilikom učenja stranih jezika. Zastupana su različita gledišta i izneseni različiti prijedlozi. Međutim, još nismo jedinstveni u tome što s tog područja i na koji način dati učenicima u određenim tipovima škola, na određenom stupnju. Nama, nastavnicima stranih jezika i svima zainteresiranima za nastavu stranih jezika, predstoji da nađemo zajedničke stavove. U prilog tome iznijela bih neke činjenice i podatke.

Kultura i civilizacija nekog naroda ili pak svih naroda što govore jezikom koji poučavamo vrlo je široko područje. Obuhvaća sva područja ljudskog života, od najsuptilnijih do onih svakodnevnih. Da bi učenik mogao razumjeti strani jezik i služiti se njime tako da ga razumiju ljudi kojima je taj jezik materinski i ostali koji se njime služe, mora ovladati što većim brojem detalja kulturnog sadržaja jezika dotičnog naroda. Stoga su i naši obrazovni ciljevi definirani u tom smislu da pretpostavljaju maksimalno približavanje učenika sustavu stranog jezika i upoznavanje bitnih značajki i tekovina kulture naroda čiji jezik poučavamo. Kako škola ima i odgojni zadatak, učenjem stranog jezika razvija se duh humanizma i internacionalizma.

U našem slučaju najčešće ćemo postupiti kontrastivno kao što to činimo vrlo često u nastavi jezika. Da bi nastavnici za to bili sposobni, potrebno je da posjeduju vrlo široko znanje i vrlo visok stupanj poznavanja vlastite i strane kulture. To će se vjerojatno postići reformiranim sistemom studija i ne manje različitim oblicima permanentnog usavršavanja nastavnika. Za sada, na žalost, nije mnogo učinjeno na tom području.

Drug A. Kolka u svom članku *Učenje stranih jezika i razlike u kulturama* posebno prilazi aspektu ideologije, aspektu predmeta i aspektu društvenih običaja.

a) Za definiranje pojma ideologija poslužila bih se riječima druga Kolke. To je »politička, ekonomska i socijalna filozofija koja preteže u određenom razdoblju razvitka neke društvene zajednice i koja nalazi svoje izvorište u ne-

kom nazoru na svijet. U nas se, na primjer, razvija ideologija samoupravnog socijalizma koja izrasta iz dijalektičko-materijalističkog (marksističkog) nazora na svijet... Posebno je važno obilježje ideologije to što određuje odnos društva prema vlastitoj kulturnoj baštini i što je stalno iznova vrednuje u skladu s općeprihvaćenim idejama.« Ako uzmemo za primjer njemački jezik, onda u zemljama gdje se taj jezik govori kao materinski, postoje različite ideologije. Tu su neutralne Švicarska i Austrija, te SR Njemačka, sve tri s kapitalističkim uređenjem, i socijalistička Njemačka DR. Posljednje dvije pripadnice su različitih blokova. Već na prvi pogled je jasno pred kojim se teškoćama nalaze pisci udžbenika i ostalih nastavnih materijala te nastavnici praktičari ako žele udovoljiti svim zahtjevima koje pred njih stavljaju obrazovno-odgojni zadaci nastave.

b) Što se tiče lingvističkog inventara, oni su proizvod kulture i civilizacije. U tom pogledu razlike su mnogo manje nego u ideološkom, no ipak postoje. Svi mi pripadamo takozvanoj zapadnoj civilizaciji, tehnološki smo otprilike na istom stupnju razvitka i za nas imena konkretnih predmeta označavaju uglavnom isto: pismo je latinica ili ćirilica, kuća može biti manja ili veća, ali građena je od istog materijala s istom namjenom, škola služi odgoju i obrazovanju, a istoj svrsi služe i lonac, ručnik, aparat za brijanje itd. Drukčije bi bilo da učimo kineski, malajski, eskimski ili neki drugi jezik neke udaljene kulturne sredine. Kod apstraktnih pojmova, naročito moralno-ideoloških, razlike su mnogo veće, ali tada su to obično pojmovi koji pripadaju u područje ideologije, kao vrlina, moral, socijalizam...

c) Za područje SR Hrvatske razlike u običajima u usporedbi s onima u četiri spomenute zemlje njemačkog jezičnog područja nisu velike ako se uzme u obzir urbano stanovništvo, dok su u ruralnim područjima mnogo veće. Geografska udaljenost nije velika, a kontakti su vrlo tijesni, te se razlike sve više gube. Treba svakako uzeti u obzir i povijesnu komponentu.

Na području jezika kultura se odražava najizrazitije u semantici. Uzmimo banalne primjere kao što su kava ili čaj. Što znači stanovniku naše republike kava i čaj, na koji način ih priprema, kojom prilikom ih pije, a što ti isti izrazi znače za Nijemca ili Engleza. — Da se i ideologija ipak odražava na sam jezik, vidimo u posebnom razvoju njemačkog jezika u Njemačkoj DR za razliku od ostale tri zemlje u kojima se njemački govori kao materinski jezik. Poznavalac njemačkog jezika će u sasvim ideološki neutralnom kontekstu nakon nekoliko rečenica prepoznati iz koje je zemlje govornik ili tekst. I u jednojezičnim riječnicima uz neke riječi nalazimo naznaku da dotična riječ ima posebno značenje na primjer u Švicarskoj ili da se neka riječ upotrebljava isključivo na području Austrije ili Njemačke DR. Tako netko može govoriti »platt« ili »tütsch« a da ga netko drugi kome je njemački također materinski jezik u potpunosti ne razumije.

U članku *Kultura i civilizacija u nastavi stranih jezika* navela sam primjer posebnih karakteristika književnosti kao umjetničkog odraza kulture i civilizacije nekog naroda. Tek tako možemo razumjeti, dakako uz ostale elemente, prevlast pesimizma u novijoj austrijskoj književnosti, osjećaj krivnje i kritiku različitih društvenih institucija u književnosti SR Njemačke, otuđenost i osjećaj skučenosti u književnosti Švicarske te didaktičnost u književnosti Njemačke DR.

Osvrnula bih se na ulogu koju nastava stranih jezika ima u prenošenju elemenata kulture i civilizacije. Citiram druga Kolku: »Kultura je po prirodi stvari sastavni dio iskustva zajednice odražen u jeziku te, prema tome, usvajanje stranog jezika ne možemo odvojiti od upoznavanja glavnih obilježja strane kulture.« Kao što kod prevođenja ne prenosimo značenje pojedinih riječi, već sadržaj izrečenoga, tako i u nastavi uspostavljamo vezu između izraza na stranom jeziku sa sadržajem, posredstvom izraza iz svog jezika. Iz toga proizlazi da je nastava kulture i civilizacije prisutna na svakom satu nastave stranih jezika.

U svom članku spominjem opasnost od nacionalnih stereotipa. Treba naglašavati bogatstvo svake nacionalne stvarnosti, različite istaknute varijante u geografskom, sociološkom, psihološkom i svakom drugom pogledu, a uz to istaći originalnost nekog naroda ili narodne skupine.

U našim nastavnim materijalima činimo to putem tekstova. Bez obzira na činjenicu je li neki tekst autentičan ili nije, on neminovno sadrži elemente kulture i civilizacije, jer bez njih ne bi bio razumljiv. Iskustvo je pokazalo da su autentični tekstovi, npr. novinski članci i oglasi, najčešće promašeni pokušaji da se u razredu stvori autentična situacija. Njima se postiže samo umjetna situacija, što je lošije nego kad radimo s neautentičnim materijalima koji su namijenjeni radu u uvjetima kakve imamo u razredu. Autentični materijali su osim toga često pisani lošim jezikom i ne odgovaraju odgojnim zadacima naše škole.

Kako kultura i civilizacija nemaju u nastavi posebnu funkciju, one se uvijek pojavljuju popratno kao dio integralnog gradiva, što znači da nećemo vršiti izbor i raspored radnih jedinica prema kulturi i civilizaciji, ali ćemo jezično gradivo podrediti njihovim normama.

LITERATURA

- A. Kolka: *Usvajanje stranih jezika i razlike u kulturama*, Strani jezici 3/1977.
A. Krstulović: *Kultura i civilizacija u nastavi stranih jezika*, Strani jezici 1—2/1976.

Ivana Batušić

ELEMENTI STRANE KULTURE U NASTAVI FRANCUSKOG JEZIKA

Postavlja se pitanje: što treba pod etiketom civilizacije pružiti učeniku koji uči francuski jezik? Ne možemo se više zadovoljiti da pod vidom civilizacije upućujemo svoje učenike u velike datume francuske prošlosti, u upoznavanje velikih pisaca francuske književnosti, u studiranje velikih tema itd. Poznavanje kulture ili civilizacije zahtijeva danas nešto sasvim drugo.